

2005, påvirkninger og tilstand», faglig rapport nr. 550, Danmarks Miljøundersøgelser.

Stop for vedligeholdelse giver levende vandløb og vandrensning

Skal vandløbene leve op til de målsætninger, som blev formuleret af amterne, er det de fysiske forhold i vandløbene, der skal sættes ind over for. Det gøres effektivt og økonomisk, ved at vandløbene lades i fred for jævnlig indgriben fra menneskehånd – altså vandløbsvedligeholdelsen. I en arbejdsrapport fra DMU (nr. 114 fra 1999) om restaurering og vedligeholdelse af vandløb kan man læse om den biologiske betydning af at stoppe vandløbsvedligeholdelsen. Antallet af plante- og dyrearter var langt højere på ellers sammenlignelige vandløbsstrækninger i to åsystemer, når der ikke blev grødeskåret. Antallet af plantearter steg med 20-40 pct., og antallet af smådyr steg med 50 pct.

Naturgenopretningsprojekter er gode, men sådanne projekter er meget dyre og har derfor kun en mindre rækkevidde i forhold til de 30.000 vandløbskilometer, vi har i Danmark. Naturligt snoede vandløb findes næsten ikke på øerne, hvor de udgør 0,4 pct., og kun i enkelte vandløbssystemer i Jylland, hvor de udgør 3,6 pct., jf. DMU-rapporten »Næringsstoffer – arealanvendelse og naturgenopretning« fra 1997. Derfor skal vandløbsvedligeholdelsen stoppe.

Det, der må forudses at ske ved stop for vandløbsvedligeholdelse, er det omvendte af det, der skete, da vedligeholdelse af åerne begyndte:

Det fremgår af Miljøprojekt nr. 275, »Ånære arealers samspil med vandløb« Miljøstyrelsen 1994, afsnit 3.2 at:

»Regulering og oprensning af vandløb, samt dræning og afvanding resulterer i, at vandet i vandløbene føres hurtigere væk ved de lavest mulige vandstande. Samtidig drænes de øvre grundvandsmagasiner, hvilket betyder en sænkning af grundvandsspejlet i ånære arealer og dermed en bedre afvandingstilstand. ... I forbindelse med de nævnte konsekvenser af afvandsarbejder og dræning kan man derfor konkludere, at en mindsket oprensning i vandløbene vil betyde en højere vandstand og dermed øget oversvømmelsesfrekvens. Tillades det samtidig, at vandløbene mænderer (de som kan), vil bundliniefaldet reduceres (samme fald men større længde), ligeledes med efterfølgende stigende vandstand og øget oversvømmelsesfrekvens.«

Stop for vandløbsvedligeholdelse vil derfor føre til flere årstidsbetingede oversvømmelser af marker og derved gå ud over grundlaget for landbrugets aktiviteter.

Sagen er, at det ikke er rimeligt, at landbrugets aktiviteter skal have forrang for så spændende natur, som vandløb er, i en tid, hvor samfundet kan fungere glimrende, uden at der dyrkes en maksimal mængde fødevarer og foder på disse vandløbsnære arealer.

Når vandløbene overlades til sig selv, vil noget af den jord, der er under plov, ikke kunne dyrkes i om-drift og må lægges ud til afgræsning eller til slåning. Enge, der har været afgræsset, bliver nogle steder for vandlidende til afgræsning og vil måske udvikle sig til ellesump og pilekrat. Udrettede åer bliver ikke ført tilbage i deres oprindelige leje, medmindre man udfører naturgenopretning. Men til en vis grad vil også de udrettede åer kunne begynde at sno sig selv i nye forløb de steder, hvor der er tilstrækkeligt fald og vandgen-nemstrømning til, at vandet har kræfter til at grave i skrænterne. Forholdene vil dels finde et leje efter nogle år, dels blive ved med at ændre sig, fordi naturlige åer flytter sig. Naturlige åer kan i løbet af nogle årtier eller hundrede år flytte sig fra den ene side af en ådal til den anden og efterlade små søer fra afsnørede bugt-ninger rundtomkring.

Overholdelse af vandrammedirektivet

I 2007 offentliggjorde DMU en faglig rapport om »Virkemidler til realisering af målene i EU's vandrammedirektiv«. Rapporten redegjorde for virkningerne af et stop for vandløbsvedligeholdelse. Her fremstår et stop for vandløbsvedligeholdelse som et af de mest virksomme redskaber over for udledning af både kvælstof og fosfor fra markerne (jf. bl.a. tabel 2.4 s. 30-31, og s. 89-91). Samtidig fremstår det som det måske mest budgetøkonomisk positive tiltag, når de sparede udgifter til vandløbsvedligeholdelse trækkes fra rapportens opgørelse af jordrentetabet.

Miljømæssige gevinster af at genskabe vandløbenes økologi

Naturens selvrensning 1

Når vandløb oversvømmer enge, efterlades der næringsstoffer med aflejrede partikler. Udenlandske undersøgelser har påvist årlige aflejringer på mellem 1 g og 52 g nitrat (N) pr. m² (10-520 kg N pr. hektar) og 0,1g og 8,2 g fosfor pr. m² (1-82 kg P pr. hektar) i forbindelse med sedimentation i ånære arealer, jf. tekniskerrapport nr. 22 om marginaljorder og miljøinteresser, Miljøministeriet.

Naturens selvrensning 2

Dertil kommer, at våde enge regnes for at kunne fjerne kvælstof i form af nitrat, der bliver til ren luftformigt kvælstof. I vandmiljøplan II regnes der med,